

Varno in zdravo delovno okolje se začne v ustavi

Ustava Republike Slovenije med drugim določa¹, da ima vsakdo pravico do zdravega življenjskega okolja. Državi nalaga tudi dolžnost in s tem aktivno vlogo, da skrbi za to področje. Z zakonodajo mora država določiti tako vsebino kot tudi obseg te pravice.

Ko govorimo o življenjskem okolju, najprej pomislimo na ekologijo, vendar pa je del življenjskega okolja tudi varno in zdravo delovno okolje.

Posredno podlago za urejanje področja varnega in zdravega delovnega okolja ustava vsebuje tudi v nekaterih drugih določbah, ki urejajo nedotakljivost človekovega življenja², osebno dostojanstvo in varnost³, socialno varnost ter zdravstveno, pokojninsko, invalidsko in drugo socialno zavarovanje⁴.

Ko govorimo o varnosti in zdravju pri delu, gre za varovanje življenja in zdravja delavcev. To področje ureja Zakon o varnosti in zdravju pri delu⁵. Država s tem zakonom določa obveznosti delodajalca in pravice ter dolžnosti delavca v zvezi z varnim in zdravim delom, kakor tudi ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja.

Cilj zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu je doseči in ohraniti takšno raven varnosti in zdravja pri delu, ki delavcu glede na naravo njegovega dela, zagotavlja največjo možno mero tako zdravstvene kot tudi psihofizične varnosti.

Delodajalec je dolžan zagotoviti varnost in zdravje delavcev pri delu. Poleg ukrepov, potrebnih za zagotovitev varnosti in zdravja delavcev, mora poskrbeti tudi za varnost in zdravje drugih oseb, ki so navzoče v delovnem procesu. Gre za preprečevanje, odpravljanje in obvladovanje nevarnosti pri delu, obveščanje in usposabljanje delavcev.

Delodajalec mora pri načrtovanju delovnega okolja, prostorov, delovnih in tehnoloških postopkov, delovne in osebne varovalne opreme in uporabe nevarnih kemičnih snovi, zagotoviti, da so bili upoštevani vsi vplivi na varno in zdravo delo delavcev. Hkrati mora zagotoviti, da so okolje, postopki in prostori, oprema ter snovi, primerni in v skladu z namenom uporabe. Poleg tega pa mora upoštevati tudi duševne in telesne zmožnosti delavcev ter zmanjševati tveganje zaradi delovnih

obremenitev, ki lahko vplivajo na varnost in zdravje delavcev pri delu.

Najpomembnejša obveznost delodajalca je, da mora pisno oceniti tveganja, ki so jim delavci izpostavljeni ali bi jim lahko bili izpostavljeni pri delu. Postopek, ki ga pri tem uporabi, obsega predvsem:

- » identifikacijo oziroma odkrivanje nevarnosti;
- » ugotovitev, kdo od delavcev bi lahko izpostavljen identificiranim nevarnostim;
- » oceno tveganja, v kateri sta upoštevana verjetnost nastanka nezgod pri delu, poklicnih bolezni oziroma bolezni v zvezi z delom in resnost njihovih posledic;
- » odločitev o tem, ali je tveganje sprejemljivo;
- » odločitev o uvedbi ukrepov za zmanjšanje nesprejemljivega tveganja.

Po tem, ko delodajalec izvede oceno tveganja za varnost in zdravje pri delu, izdela in sprejme izjavo o varnosti z oceno tveganja, in sicer v pisni obliki. ZVZD-1 predpisuje, kaj mora izjava predvsem vsebovati⁶.

V skladu s sprejeto izjavo o varnosti z oceno tveganja, mora delodajalec zagotavljati varnost in zdravje pri delu predvsem tako, da:

- » poveri opravljanje nalog varnosti pri delu strokovnemu delavcu, izvajanje zdravstvenih ukrepov pa izvajalcu medicine dela;
- » obvešča delavce o uvajanju novih tehnologij in sredstev za delo ter o nevarnostih za nezgode, poklicne bolezni in bolezni, povezane z delom, ter izdaja navodila za varno delo;
- » usposablja delavce za varno in zdravo delo;

Avtorica:
Nina Kos, univ. dipl. pravnica
ZVD Zavod za varstvo pri delu

- » zagotavlja delavcem osebno varovalno opremo in njeno uporabo, če sredstva za delo in delovno okolje kljub varnostnim ukrepom ne zagotavljajo varnosti in zdravja pri delu;
- » z obdobjimi preiskavami škodljivosti delovnega okolja preverja ustrezne delovne razmere;
- » z obdobjimi pregledi in preizkusi delovne opreme preverja njihovo skladnost s predpisi o varnosti in zdravju pri delu;
- » zagotavlja varno delovno okolje in uporabo varne delovne opreme.

Delavec ima na podlagi določb ZVZD-1 pravico in dolžnost biti seznanjen z varnostnimi ukrepi, ukrepi zdravstvenega varstva in usposobljen za izvajanje le teh⁷. Poleg tega ima pravico dajati predloge, pripombe in obvestila o vprašanih s področja varnosti in zdravja pri delu⁸, odkloniti delo v zakonsko določenih primerih⁹, zapustiti delovno mesto¹⁰ in pravico do zdravstvenih pregledov¹¹.

Dolžnosti¹² delavca pa so predvsem:

- » pravilno uporabljati delovno opremo in druga sredstva za delo; varnostne naprave; osebno varovalno opremo skladno z njihovim namenom in navodili delodajalca, pazljivo ravnati z njimi in skrbeti, da so v brezhibnem stanju;
- » obveščati delodajalca ali delavce, zadolžene za varnost in zdravje pri delu, o vsaki pomanjkljivosti, škodljivosti, okvari pri delu, ki bi lahko ogrozila njegovo varnost in zdravje ali zdravje in varnost drugih oseb;
- » sodelovati z delodajalci in delavci, zadolženimi za varnost in zdravje pri delu, dokler se ne vzpostavijo varno delovno okolje in delovne razmere ter izvedejo inšpekcijski ukrepi.

ZVZD-1 tudi določa, da delavec ne sme delati ali biti na delovnem mestu pod vplivom alkohola, drog ali drugih prepovedanih substanc; zdravil¹³.

V celotnem procesu zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, sta tako delodajalec kot tudi delavec dolžna upoštevati tudi podzakonske akte, ki so sprejeti na podlagi ZVZD-1.

Ustava nalaga državi dolžnost in s tem aktivno vlogo, da skrbi za področje varnega in zdravega življenjskega okolja.

Nekateri se nanašajo na varovanje delavcev pred različnimi tveganji, kot so: poškodbe z ostrimi pripomočki, izpostavljenost umetnim optičnim sevanjem, kemičnim snovem, hrupu, vibracijam, azbestu, rakotvornim ali mutagenim snovem, ročno premeščanje bremen, biološki dejavniki, električni tok.

Drugi se nanašajo na zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu pri opravljanju določenih dejavnosti, kot so: raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin pod zemljo; delo

na ladji; gozdarstvo; delo z dvigali; nakladanje in razkladanje motornih vozil; splošno na delovnih mestih. Tretji pa urejajo področje: varnostnih znakov; osebne varovalne opreme; delovne opreme; varnosti strojev; varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih.

Potrebno pa je omeniti tudi podzakonske akte, ki urejajo področje prve pomoči na delovnem mestu in preventivne zdravstvene preglede delavcev ter varovanja zdravja pri delu posebnih kategorij delavcev¹⁴. **DV**

Dolžnost

delodajalca in delavcev je upoštevanje sprejetih ukrepov za zagotavljanje varnega in zdravega delovnega okolja.

VIRI IN OPOMBE

- 1 72. člen Ustave RS
- 2 17. člen Ustave RS
- 3 34. člen Ustave RS
- 4 50. člen Ustave RS
- 5 Ur. l. RS, št. 43/01, v nadaljevanju: ZVZD-1
- 6 Načrt za izvedbo predpisanih zahtev in ukrepov; načrt in postopke za izvedbo ukrepov v primerih neposredne nevarnosti; opredelitev obveznosti in odgovornosti odgovornih oseb delodajalca in delavcev za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu
- 7 49. člen ZVZD-1.
- 8 49. člen ZVZD-1
- 9 52. člen ZVDZ-1
- 10 52. člen ZVDZ-1
- 11 54. člen ZVZD-1
- 12 50. člen ZVZD-1
- 13 51. člen ZVZD-1
- 14 Noseče delavke; delavke, ki so pred kratkim rodile ter doječe delavke; otroci, mladostniki in mlade osebe